

Výsledky orientačního průzkumu tesaříků (Coleoptera; Cerambycidae) vybraných lokalit NP Šumava

Results of preliminary survey on long-horned beetles (Coleoptera; Cerambycidae) of the selected localities in the Šumava National Park

Petr Doležal

*Biologické Centrum AVČR, v.v.i., Entomologický ústav, Branišovská 31, CZ-37005 České Budějovice
dolezal@entu.cas.cz*

Abstract

Thirty species of long-horned beetles (Cerambycidae) were recorded during a ten-year special research on bark beetle bionomy and ecophysiology in the Šumava National Park. Two species, *Pachyta lamed* (Linnaeus, 1758) and *Monochamus sartor* (Fabricius, 1787), are considered very rare. *Acanthocinus griseus* (Fabricius, 1792) was not previously recorded in this area. All specimens were collected (or their occurrence visually recorded) as adults on the trunks of logged trees or on flowering plants. The abundance and distribution of selected species is briefly discussed.

Key words: entomological research, faunistics, long-horned beetles.

Úvod

V letech 1998–2006 probíhal intenzivní výzkum bionomie a ekofyziologie lýkožrouta smrkového (*Ips typographus* (Linnaeus, 1758)) na území Národního parku Šumava (dále jen NPŠ). Jako vedlejší produkt této činnosti se podařilo shromáždit údaje o výskytu a rozšíření zástupců z čeledi tesaříkovitých (Cerambycidae) na vybraných lokalitách NPŠ. V dostupné literatuře se nepodařilo dohledat speciální studie, které by se týkaly fauny tesaříků na sledovaných lokalitách, zjištěné údaje jsou proto srovnávány s prací HEYROVSKÉHO (1955) a SLÁMY (1998).

METODIKA

Brouci byli sbíráni výhradně ve stadiu dospělce buď na skládkách vykáceného smrkového dřeva nebo na kvetoucích keřích a bylinách. V letech 1998–2002 byly lokality sledovány pravidelně od května do září ve dvoutýdenních intervalech, v následujících letech přibližně jednou měsíčně. Nasbíraný materiál je uložen u autora příspěvku.

Nomenklatura byla upravena dle práce SAMY (2002).

ŠLEDOVANÉ LOKALITY

U lokalit je v závorce uvedeno číslo čtverce dle práce NOVÁKA (1989).

Antigl 1 (6947) – území podél Hamerského potoka, po modré turistické značce směrem na Horskou Kvildu. Zejména skládka dřeva cca 1 km od křižovatky se silnicí do Srní a louky v okolí cesty.

Antigl 2 (6947) – území v délce asi 1 km po obou stranách silnice vedoucí z Antiglu směrem na Srní.

Borová Lada (7047) – oblast mezi Chalupskou slatí a křižovatkou silnic do Horní Vltavice a Vimperka. Sběry probíhaly především na kvetoucích rostlinách na loukách podél silnice a křovinatých porostech příkopů.

Černá Hora (7047) – oblast podél modré turistické trasy na vrchol Černé Hory, zejména skládka dřeva u křižovatky s Povalkovou (Povalovou) cestou, cca 1 km nad ní a dále přímo na vrcholu Černé Hory.

Kvilda (6947) – oblast vymezená zelenou a modrou turistickou trasou směrem na Hamerské domky a Lesní chalupy. Sběry zejména na kvetoucích lučních porostech.

Modrava 1 (6946) – oblast podél modré turistické trasy z Modravy směrem na Tříjezerní slat'.

Modrava 2 (6946–6947) – oblast podél červené turistické trasy z Modravy směrem na Březník. Zejména několik skládek dřeva bezprostředně za Modravou a dále kvetoucí rostliny podél cesty.

Modrava 3 (6947) – oblast podél červené turistické trasy z Modravy směrem na Antigl. V roce 1998 se nacházela skládka smrkové tyčoviny cca 500 m za ubytovnou LS Modrava Stáje, dále několik skládek před obcí Antigl v letech následujících.

SEZNAM ZJIŠTĚNÝCH DRUHŮ

Spondylidinae

Tetropium castaneum (Linnaeus, 1758) hojný všude v okolí skládek smrkového dřeva, zejména na lokalitě Černá Hora. Konec května – červenec.

Tetropium fuscum (Fabricius, 1787) – šest dospělců sbíráno na skládkách dřeva na lokalitě Modrava 2 dne 22. 7. 1998, čtyři nalezeni v červenci 2004 na lokalitě Černá Hora. Recentní výskyt tohoto druhu ve čtverci (6947) uvádí SLÁMA (1998).

Cerambycinae

Aromia moschata (Linnaeus, 1758) – četný v křovitých porostech vrby jívy (*Salix caprea*) podél silnice do Vimperka na lokalitě Borová Lada. Čtyři imaga nalezena 28. 7. 1999, dále pozorováno několik (asi 10 ks) imag v letech 2002, 2004 a 2006. Výskyt ve čtvercích 6946, 6846 a 7048 uvádí SLÁMA (1998).

Molorchus minor (Linnaeus, 1767) – velmi hojný na skládkách dřeva na všech lokalitách od května do července po celou dobu sledování.

Callidium violaceum (Linnaeus, 1758) – velmi hojný na skládkách dřeva na všech lokalitách, výskyt od června do července po celou dobu sledování.

Lepturinae

Oxymirus cursor (Linnaeus, 1758) – občasné nálezy živých imag v kapsových feromonových lapačích (typ Theysohn) na všech sledovaných lokalitách. Pět dospělců vybráno z feromonových lapačů podél silnice z Kvildy do Modravy dne 3. 7. 2000, pozorován od konce června do začátku srpna ve všech následujících letech, zpravidla ve feromonových lapačích nebo přelétávající na pasekách v jejich bezprostřední blízkosti. Častý úhyn dospělců v kůrovcových lapačích a další rozšíření na území NP Šumava uvádí SLÁMA (1998).

Rhagium inquisitor (Linnaeus, 1758) – velmi hojný na všech lokalitách na skládkách smrkového dřeva. Výskyt od konce května do července.

Rhagium bifasciatum (Fabricius, 1775) – na všech lokalitách hojný na skládkách smrkového dřeva, ale vždy méně než *Rhagium inquisitor*. Výskyt od konce června do srpna.

Pachyta lamed (Linnaeus, 1758) – velmi vzácný, pouze jeden nález z 22. 7. 1998 (samice) na skládce smrkového dřeva na lokalitě Modrava 3. SLÁMA (1998) uvádí přehled nálezů ze Šumavy. Výskyt na lokalitě Modrava ve čtvercích 6946–6947 však zatím nebyl zaznamenán.

Pachyta quadrimaculata (Linnaeus, 1758) – málo četný, výskyt pouze na lokalitě Antigl 2, cca 500 m za mostem přes Vydru směrem na Srní na kvetoucích bylinách. Několik imag sbíráno 23. 7. 1998, dále 20. 7. 2000, dospělci pozorováni i v letech 2002 a 2005. Výskyt od počátku července do srpna.

Evodinus clathratus (Fabricius, 1792) – středně hojný na všech lokalitách, nejčastěji nalézán na lokalitě Antigl 1 na kvetoucích bylinách. Výskyt od května (dva dospělci z 13. 5. 2002) do začátku srpna. Sbíráno v letech 1998, 2002 a 2006.

Gaurotes virginea (Mulsant, 1863) – středně hojný na všech lokalitách na kvetoucích bylinách. Nejčasnější nález z 20. 6. 1998, jinak výskyt až do srpna. V zastoupení forem *virginea* a *thalassina* nebyly pozorovány rozdíly, Sláma (pers. comm.) uvádí jako na Šumavě převládající formu *thalassina*.

Pseudovadonia livida (Fabricius, 1776) – hojný na všech lokalitách. Výskyt od července do srpna.

Lepturobosca virens (Linnaeus, 1758) – středně hojný na všech lokalitách. Do roku 2003 pozorován pouze na lokalitě Borová Lada a Kvilda. V roce 2006 pozorováno intenzivní rozšíření v okolí Modravy, zejména směrem na Březník. Výskyt od konce července do srpna. Podrobný přehled nálezů ze Šumavy zpracoval SLÁMA (1998).

Judolia sexmaculata (Linnaeus, 1758) – četný na lokalitách Modrava 1 a Modrava 2. Na ostatních místech velmi sporadický. Nejvíce četný v roce 1998, ve dnech 22.–25. 7. 1998 pozorovány řádově stovky dospělců na kvetoucích bylinách podél cest. Každoročně nalézán od července do srpna, ale četnost trvale klesá. Výskyt na sledovaných lokalitách uvádí i SLÁMA (1998).

Pachytodes cerambyciformis (Schrank, 1781) – výskyt na lokalitách Modrava 1 a Modrava 2, vždy mnohem méně než *Judolia sexmaculata*, od července do srpna, rovněž postupně ubývá.

Anastrangalia dubia (Scopoli, 1763) – výskyt výhradně na lokalitě Antigl 1 na mýtině asi 1 km od křižovatky se silnicí na Srní na květech *Leucanthemum vulgare*, opakovaně sbírána v letech 1998 (23. 7.), 2000 (26. 6.) a 2002 (7. 7.). Výskyt od konce června do konce července. SLÁMA (1998) uvádí starší nálezy ze čtvence 6947, recentní pouze z 7048.

Anastrangalia reyi (Heyden, 1889) – hojný, výskyt na všech lokalitách od července do srpna.

Anastrangalia sanguinolenta (Linnaeus, 1761) – středně hojný na všech lokalitách. Výskyt od července do srpna. Několik imag sbíráno ve dnech 5. 7. a 28. 7. 2002.

Stictoleptura rubra (Linnaeus, 1758) – velmi hojný na všech lokalitách. Výskyt od června do září.

Stictoleptura scutellata (Fabricius, 1781) – vzácně na lokalitách Kvilda a Borová Lada, imága sbírána 3. 7. 2002 na kvetoucích bylinách.

Rutpela maculata (Poda, 1761) – občasný výskyt od července do srpna na lokalitách Kvilda a Borová Lada.

Leptura quadrfasciata Linnaeus, 1758 – občasný výskyt od července do srpna na lokalitách Kvilda a Borová Lada.

Pidonia lurida (Mulsant, 1863) – četný na lokalitách Antigl a Modrava na kvetoucích byli-

nách, imaga sbírána 8. 7. 1998, 12. 7. 1999, 22. 7. 2002, pozorována 2006.

Stenurella bifasciata (Müller, 1776) – četný na lokalitách Borová Lada a Kvilda, méně na ostatních lokalitách. Výskyt od konce června do srpna po celou dobu sledování.

Stenurella melanura (Linnaeus, 1758) – četný na lokalitách Borová Lada a Kvilda, na ostatních místech vzácněji. Výskyt od července do srpna po celou dobu sledování.

Lamiinae

Monochamus sartor (Fabricius, 1787) – 4 dospělci sbíráni na lokalitě Modrava 3 na skládce smrkové tyčoviny dne 22. 7. 1998, několik dalších imag pozorováno. Recentní nálezy ve čtvrcích 6845 a 6847 zaznamenal L. Polanský (SLÁMA 1998).

Monochamus sutor (Linnaeus, 1758) – lokálně na skládkách smrkového dřeva hojný na všech lokalitách, často pozorovány i desítky exemplářů. Výskyt od července do srpna, pozorován v letech 1998, 1999, 2002, 2004, 2005 a 2006.

Acanthocinus griseus (Fabricius, 1792) – jednotlivě nalézán na všech lokalitách na skládkách smrkového dřeva. Sbírána 22. 7. 1998 na lokalitě Modrava 2, pozorován v červenci v letech 1999, 2004 a 2006. Jeho výskyt na Šumavě dosud nebyl potvrzen, v literatuře je uváděn z okolí Českých Budějovic (HEYROVSKÝ 1955, SLÁMA 1998). Dle SLÁMY (1998) dochází k jeho šíření v jižních Čechách (i na zbytku území) v důsledku ponechávání těžebních zbytků v lesích a opožděným zpracováváním kalamitního dřeva.

Saperda populnea (Linnaeus, 1758) – asi 20 dospělců pozorováno na lokalitě Borová Lada v červnu 2006.

ZÁVĚR

Materiál sloužící jako podklad k sepsání tohoto příspěvku byl získán z orientačních sběrů, z čehož vyplývá i omezená sdělná hodnota. Lze předpokládat, že u mnoha druhů je skutečný habitat zcela odlišný od místa sběru či pozorování. K získání cennějších informací by bylo nutné rozšířit použité metodiky o sběr larev na živných rostlinách, zvýšit množství sledovaných lokalit a úměrně i dobu na nich strávenou. Z hlediska ochrany přírody mají význam především údaje o úbytku tesaříků rodu *Judolia* v polesí Modrava, značné rozšíření druhu *Lepturobosca virens* na téže lokalitě a nové zjištění *Acanthocinus griseus*, který byl dosud uváděn pouze z okolí Českých Budějovic.

LITERATURA

HEYROVSKÝ L., 1955: *Fauna ČSR. Svazek 5. Tesaříkovití – Cerambycidae* [Fauna of the CSR, Vol. 5. Long-horned beetles – Cerambycidae]. ČSAV, Praha, 347 pp. (in Czech).

NOVÁK I., 1989: Seznam lokalit a jejich kódů pro síťové mapování entomofauny Československa [List of localities and coordinates for network mapping of the Czechoslovak entomofauna]. *Zprávy československé společnosti entomologické při ČSAV*, 25: 3–84 (in Czech).

SAMA G., 2002: *Atlas of the Cerambycidae of Europe and the Mediterranean Area. Volume I: Northern, Western, Central and Eastern Europe; British Isles and Continental Europe from France (excl Corsica) to Scandinavia and Urals*. Nakladatelství Kabourek, Zlín, 173 pp.

SLÁMA M.E.F., 1998: *Tesaříkovití (Cerambycidae) České republiky a Slovenské republiky (Brouci – Coleoptera)* [Long-horned beetles (Cerambycidae) of the Czech Republic and the Slovak Republic (Beetles – Coleoptera)]. Milan Sláma, Krhanice, 383 pp. (in Czech).

Received: 1 March 2007

Accepted: 14 June 2007